

מלותו של הנסיך

או בתיחולים למצורעים במחוז גידה בסין. היא מיסיונרית אמיתית, אחת המשלבת את ההרפתקה עם המעשה הטוב. הכרתי אותה באמצע שנות ה-50, כשהיתה קיבוצנית קית צעירה, מזכירתו של שימון אבידן, המה"ט שלי בניכעתי. שניהל אז את ענייני הביטחון של הקיבוץ הארצי (בתקופה שבה חשד איסור הראל בקיום מחתרת מודיעינית של מפ"ם בי צה"ל). היא הומינה אותנו לבוא לקיבוץ שלה, להב. בתקופה ההיא קרא דוד בן גוריון לכל המדינה להיחלץ לעזרת ישובייהספר, וכל מערכת העולם הזה יצאה לשבוע של עבודה. בחרנו בקיבוץ להב ובילינו שם כמה ימים נהדרים, תוך עבודה ועריכת כתבה גדולה. מאחר שאני אוהב חיות, הפכתי בוקר — אחד שרוכב על סוסים ור משוחח עם פרות.

גולן

בעלה של תמר היה אבי הו, צעיר שקט ומקסים מן הקריות, נון-קונפורמיסט אמיתי. מה יכול נון-קונפורמיסט לעשות בקיבוץ אדוק של השומר הצעיר? הוא יכול להצביע בעד מפא"י. אחרי ויכוחים לוהטים עזבו השניים את הקיבוץ, לימדו ומנמנה בכפר-גלים. ואז נשלחו בשליחות לאתיופיה (אז קראו לה חבש).

המיפנה הטראגי בא שם. אביהו נהרג, הרחק-הרחק מכל ישוב, בתאונת-דרכים מזוהה. הוא נפח את נישמתו בחיק אשתו, שהובילה אותו לבית-יחולים רחוק. מאחר שלא רצתה ללבוש שחורים, היא ליבשת מאז לבנים. היא הפכה "האשה בלבן" — שיער אדום, שימלה לבנה, דיו ירוקה. תמיד.

קשה לי להתייחס אליה כאל עיתונאית. היא מיסיונרית המטיפה לעקרונות, פעילה, כובשת, אוהבת. ביגלל עקרו נותיה, לא חצתה מאז מילחמת ששת-הימים את הקו הירוק. אהבתה נתונה לאפריקה ולאפריקאים. פעילותה היא קשירת-קשרים.

פגשתי כמה פעמים בקאהיר, בפאריס, במקומות שונים ומשונים. בכל מקום היא מכירה את כולם, מפגישה א' עם ב', מעוררת תשומת-לב ומחלוקת, פעילה באופן אינטנסיבי. מדברת באופן אינטנסיבי. נדמה שכלל אינה יודעת מה זאת רגיעה. לפעמים נדמה ששערותיה האדור מות אינן אלא הלהבות של אש פנימית.

אני אוהב אנשים מעורבים. קשה להיות יותר מעורב מאשר תמר גולן.

האיש מטבריה

המכוננית שלי יצאה לכמה ימים מכלל שימוש. בחזורי מן הכנסת לשפלה, מצאתי טרמפ במכונניתו של יצחקי.

יצחקי התמרמר על ידיעה שפורסמה עליו, באותו בוקר, באחד הצהרונים. שינינו לא ידענו עדיין כי גם בגליון העולם הזה, שהופיע באותו בוקר, נכתבו עליו כמה מלים בלתי-מלבבות.

דרכו של יצחקי אל הכנסת היתה מזוהה, כדרכם של רבים שהגיעו איכשהו במיקרה אל הכנסת התשיעית, והנמצאים בה עתה כנשמות תועות.

הוא היה מס' 2 ברשימתו של אריק שרון. לא היתה זאת הצהרה מדינית. באותו שלב סברו רבים כי אריק מתכוון להקים מעין רשימה של רפורמה, ליברלית בי מהותה, אפילו קצת-קצת שמאלנית. ולראייה: הי מיפלגה זכתה בשמה מידי עמוס קינו, שהשאל לה את שמה של בתו שלומי ציון.

יצחקי

בכנסת הוא איש סימי פאטי. הוא עוסק בהרבה דברים טובים כמו הספורט בבניין הכנסת. אין הוא מתיימר לייצג דעות בעניינים שברומו של עולם, כמו מילחמה ושלוש ומדינה פלסטינית. הוא החליט להתרכז כולו בכמה עניינים חיוניים, כך, בעקשנות של בולדוג, הוא משתדל להעביר בכנסת כמה חוקים הנוגעים לילדים מקופחים ומזיקי-גורל.

מדוע נשאר איש-טבריה זה, מורה ומנהל בית-ספר בעבר, בליכוד? מדוע אינו פורש, כאשר הוא רואה מה טיבו של הליכוד, שהוא נודמן אליו במיקרה? טענתו של יצחקי: רק בעזרת הליכוד אני יכול להעביר את החוקים שיומנו. מה אעשה בסייעה קטנה?

מכיוון שהוא באמת אינו מתיימר להציל את מדינת ישראל, כמו כמה ממזכירי-הקולות בכנסת, והדברים שהוא עוסק בהם באמת חשובים — אני מוחל לו על הצבעתו נגד פיזור הכנסת.

לאחרונה, כאשר שלח שמואל תמיר את הצעת-החוק ההיא מן המגירה והפך אותה לדיגלו האישי, כשהוא יוצא כמו ג'ורג' הקדוש להרוג את הדרקון הנורא ששמו עיתונות, התייצב גולדנברג לימינו. הוא גייס את כל לישכת עורכיהדיו, שהוא עומד עתה בראשה, כדי לסייע לאיש שתפס את מקומו.

כל זה נראה לי כסטייה מצערת. אך איש מאיתנו אינו מושלם, ולכל אחד יש פה ושם ג'וק בראש.

אך בשבוע שעבר הצליח גולדנברג להדהים אותי באמת. זה היה למחרת גילוי גופתו של אורון ירדן.

גולדנברג היה הראשון שיצא בתביעה להנהיג עונש-מוות לחוטפי-ילדים.

כאשר פוליטיקאי מפרסם דרישה כזאת ברגע כזה, כדי להשיג כותרות ולעשות הון פוליטי מאסונם של

אורי אבנרי

הורים ואמללים, זה מבחיל. אבל גולדנברג אינו פוליטיקאי, ואני משוכנע כי לא ביקש להשיג דבר. אני נאלץ להסיק בצער כי פעל מתוך דחף אמיתי.

רגש-הנקה הוא רגש אנושי טיבי. כאשר אנו עומדים מול פשע בזוי, התגובה האינסטינקטיבית של כל אדם נורמלי היא בנוסח "צריכים להרוג אותו, את המנוול הזה!"

אבל הקדוש-ברוך-הוא (או הטבע) צייד אותנו במידה של הגיון. כדי שנתגבר על הדחף הראשון ונשקול דברים בדיעה צלולה. איש תרבותי כמו אמנון גולדנברג יודע, בלי ספק, כי המחקרים המדעיים הוכיחו בעליל שעונש-המוות אינו מרתיע, ובוודאי לא פסיכופאטים מסוגו של החשוד-בחסיתה. בארצות שבהן בוטל עונש-המוות, לא התרבו הפשעים. הוא גם יודע, בלי ספק, כי ביטול עונש-המוות ברוב ארצות-התרבות אינו נובע רק משיקולים מסוריים עמוקים, אלא גם מן הידיעה כי רצח בשם החוק מגביר את אווירת האלימות כתבה, ובסופו של דבר מגדיל את מספר מיקרי-הרצח.

בכל זאת התפרץ גולדנברג ופירסם קריאת-נקם זו. כאחד האדם בשוק. איכשהו, אין זה מסתדר לי עם תנועתו של גולדנברג הנבון, האהוד והשקול שאני מכיר.

המסקנה? בנייארם הם יצורים מורכבים יותר מכפי שהם נראים.

ואולי יש מסקנה נוספת: מיבנה האישיות השמרנית אינו תלוי בשכל, אלא במרכיבים אחרים, המכתיבים לו את גישתו לנושאים כה שונים-לכאורה כמו עונש-המוות, חופש-העיתונות, מדיניות-חוק ואפונת-נישים.

פרקליטי הפינוי

שמעתי השבוע הלצה על פעילות אחרת של אמנון גולדנברג.

הוא האיש המייצג את מרבית תושבי חבל ימית, המצפים לתשלום פיצויים עבור פינויים הצפוי. הסכום יגיע למיליארדים, ונמסר כי שכר טירחתם של עורכי-הדין, נציגי המתנחלים, יגיע ל-170 מיליון לירות.

אמר לי ידיד: אין ברירה, לא נוכל לוותר על הגדה המערבית. מדינת-ישראל פשוט לא תוכל להרשות לעצמה את שכר-טירחת עורכי-הדין שייצגו את המתנחלים שם, בבוא היום לפנותם.

ג'ינג'ית בלבן

תמר גולן שעל המירקע היתה תמר גולן האמיתית — אף כי בצילום של שחור-לבן אי-אפשר היה להבחין בשערותיה האדומות הלוהטות. שהן חלק מאישיותה. אך לא היתה זאת תמר גולן כולה.

תמר היא דמות ישראלית נדירה. בת זו של הרה-הכרמל היתה מתאימה הרבה יותר להיות אחת מאותן נשים אנגליות, שהקימו תחנות-מיסיון במעבה הג'ונגל האפריקאי.

איננו יכולים לסבול פגיעה בילדים. כל ישותנו מתקור ממת נגד פשע. שקורבנותיו הם ילד או ילדה.

מדוע, בעצם? הרי לכאורה אין הבדל בין פשע שבו נקטפים היין של גבר צעיר, או של אשה בגיל העמידה, זכותם לחיים אינה נופלת מזו של ילד. ובעצם, גם חייל בן 18, הנשלח לקרב, זכאי לחיות ככל יצור אנושי אחר.

ובכל זאת, גורלו של ילד צובט את לבנו, מביא אותנו להזיל דימעה נסתרת בבית-קולנוע, מעורר בנו התרגשות עמוקה.

יאמרו: זה טיבעי. פשע נגד ילד מקומם אותנו, מפני שהילד הוא חסרי-ישע, חסרי-גן.

גם בכך אין תשובה מלאה. אשה, קורבן של רצח, גם היא חסרת-ישע. והנה, רבים מוכנים למחול בנקל לרוצח-אשה, למען כבוד המישפחה, למשל, אך מוכנים להרוג — אם לא לענות עד מוות — רוצח-ילד.

נדמה לי שכאן פועלים אינסטינקטים עמוקים מאוד של המין האנושי, דחפים תת-הכרתיים שניטעו בנו לפני מיליוני שנים. מטרתם ברורה: הם באים לשמור על קיום המין האנושי, על-ידי הבטחת חייהם של הילדים בגיל שבו הם פגיעים ביותר.

גם זה אינו מובן מאליו. כל בעלי-החיים מצויידים באינסטינקטים שנועדו לשמור על קיום הגזע. אך לא אצל כל בעלי-החיים הם פועלים על פי שיטה דומה.

חתול-בית נוהג כבני-אדם. האם לא תיגע באוכל, לפני שגוריה הרכים גמרו לאכול. היא תגן על גוריה בחירוף-נפש. ראיתי פעם כיצד זונקת חתולה לעבר כלב-צייד ענקי ושרוטת את פניה, כדי להגן על גוריה שהיו חבוים בין שיחים. (הכלב ברח כל עוד נפשו בו).

אך קרוב-מישפחתו של חתול-הבית, האריה, נוהג בדרך הפוכה. כאשר מישפחת האריה צדה חיה, אוכל אביר המישפחה לבדו עד ששבר את רעבונו. אחר-כך ניגשות אל הפגר כל הלבאות הבוגרות, ואוכלות גם הן. רק לאחר-מכן מגיע תורם של הגורים — אם עוד נותר מזון. אחוז גדול של גוריה-אריות מתים מרעב בגיל הרך.

נראה כי גם שיטה זו פועלת, שהרי גזע האריות חי וקיים. למרות האנוכיות של ההורים, נשארים די גורים כדי לאכל את השטח העומד לרשותם.

המין האנושי מעניק עדיפות עליונה לילדים. על כן הוא מודע עד למעמקי נפשו כאשר נרצחים ילדים. בהיסטוריה הבריטית, שהיא עשירה למדי בפשעים מכל הסוגים, נרשמה באותיות-רבות פרשת רציחתם של שני הנסיכים הקטנים, אדוארד וריצ'ארד ב"מיגלד" של לונדון ב-1483.

בידי דודס הרשע, המלך ריצ'ארד ה-3, ואילו הגרמנים, שגם בתולדותיהם אין מחסור בפשעים, מוכנים עד היום להזיל דימעה חרישית על רצח הנער קונראדין לבית הוהנשטאופן, "מלך ירושלים וסיציליה", שהוצא להורג בידי שאלר לבית אנזו בשנת 1268, והוא בן 16.

להורג אורון אכן, "אחד את העם", הוא עורר בו רגשות עמוקים. אחד הרגשות העמוקים ביותר של המין האנושי.

האישיות השמרנית

אמנון גולדנברג נראה לי תמיד כאדם חכם מאוד וסימפאטי מאוד. שמחתי כאשר נודע שהוא עומד להתיר מנות כשר-המישפחה, מטעם המיפלגה הליברלית. כאשר התבטל המינוי ברגע האחרון והתפקיד נמסר לשמואל תמיר, היה צערי כפול. היה נדמה לי שהוא אחד משלושת האמנונים המישפחיים — לצד אמנון רובינשטיין ואמנון זיכרונני — הראויים לתפקיד זה.

תמתי כאשר הסתבר כי גולדנברג, איש חדרה, היה הרות החיה באותה ועדה אומללה, שנתבקשה לחקור כיצד להגן על צניעת-הפרט של האדם הישראלי, ושהר ציאה מתחת ידיה את הטיוטה הראשונה של חוק-הגנות הפרטיות — חוק קיצוני בלתי-אמון וקצת משוגע.

גולדנברג לא הסתפק בכך. כאשר העז אחד מחברי הוועדה, המישפטן גבריאל קלינג, לחבר דעת-מיעוט ולהציע להעניק לעיתונות הישראלית את אותן הזכויות שיש לעיתונות בארצות-הברית, חיבר גולדנברג חוות-ידעת נוספת, שנועדה לבטל ריעה זו מכל וכל.

שאלתי את ידידיו ומוקיריו מה מריץ אותו. "הוא אדם נהדר", אמרו לי, "בתור-חמ. אבל יש לו השקפות שמרגינות קיצוניות. אין מה לעשות".

לא היתה לגולדנברג כל סיבה לפקפק במידת-האחריות של העיתונות. פעם בא אלי הביתה בחצות לילה, בליוויית פסיכיאטר.

העולם הזה חקר או שמר עה שאמרה כי אישיות ציר בורית חשובה לקחה בי מחלת נפש. גולדנברג ביקש לגנוז את הכתבה מטעמים המאגניטינגים. והפסיכיאטר הסביר כי הפירסום עלול לגרום להתאבדות אותה אישיות. הסכמתה לוותר על סקופ, שהיה סנסציה.

גולדנברג